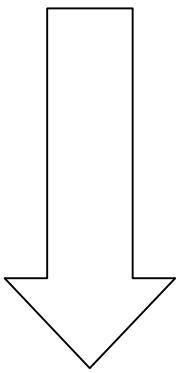
Eindrapportage[1]

AKK project Kwaliteitsborging op het Melkveebedrijf

1 oktober 1995 – 31 december 1997

Keten Kwaliteit Melk

[1] Dit rapport is openbaar en vrijelijk te gebruiken door iedere participant.

Inhoud

		pagina
1.	Samenvatting	2
2.	Summary	2
3.	Doelstelling en opzet	3
4.	Samenvatting van de uitgevoerde werkzaamheden	4
4.1	Organisatorische vraagstukken	4
4.1.1	Keuze borgingssystematiek	5
4.1.2.	Uitvoeringsorganisatie	5
4.1.3.	Juridische Aspecten	5
4.2	Technische\inhoudelijke onderwerpen	6
4.2.1	Werkgroepen per onderwerp	6
4.2.2	Klankbordgroep en testfase	6
4.3	Communicatie	6
5.	Resultaten	7
6.	Onderzoeksvragen	8
6.1	Algemeen	8
6.2	Diergeneesmiddelen	8
6.3	Diergezondheid en welzijn	8
6.4	Voer en water	9
6.5	Melkwinning en bewaring	9
6.6	Reiniging en desinfectie	9
6.7	Milieu en afvalstoffen	9
7.	Overzicht relevante documenten	9
8.	Namen en contactpersonen van de participanten	10
8.1	Financiers en opdrachtgevers	10
8.2	Zuivelondernemingen	10
8.3	Kennisinstellingen	11
8.4	Externe deskundigen	12

1. Samenvatting

In de periode 1 oktober 1995 – 31 december 1997 is een kwaliteitsborgingssysteem voor melkveebedrijven ontwikkeld. Het borgingssysteem voorziet in de vastlegging van maatregelen op het melkveebedrijf die voor de consument van melk en zuivelproducten relevant zijn. Deze maatregelen zijn ondergebracht in zes modules:

- Diergeneesmiddelen;
- Diergezondheid en welzijn;
- Voer en water;
- Melkwinning en bewaring;
- Reiniging en desinfectie;
- Milieu en afvalstoffen.

Het borgingssysteem wordt uitgevoerd in de vorm van een erkenningsregeling die in principe toepasbaar is op alle melkveebedrijven die melk afleveren aan de zuivelindustrie. De zuivelindustrie en de melkveehouderij beogen met de invoering van de erkenningsregeling Keten Kwaliteit Melk een sterkere marktoriëntatie te bereiken.

Tijdens de ontwikkelingsfase is er intensief samengewerkt tussen melkveehouders, zuivelindustrie en kennisinstellingen.
Na afloop van de ontwikkelingsfase is er sprake van een invoeringsfase. Daarvoor is de stichting Keten Kwaliteit Melk opgericht door LTO Melkveehouderij en NZO. Op deelaspecten zijn er duurzame samenwerkingsrelaties ontstaan tussen bedrijven en kennisinstellingen.

2. Summary

During the period October 1st 1995 – December 31st 1997 a quality assurance system for dairy farms was developed. The quality assurance system involves the recording of several aspects of the production process of raw milk on the farm, relevant for the consumer of milk and dairy products. These aspects are categorized in six modules:

- Veterinary drugs;
- Animal health and welfare;
- Feed and water;
- Milking and storage;
- Cleaning and desinfection;
- Environment and wastes.

The quality assurance system is organized as an accreditation scheme for dairy farms. The scheme is basicly applicable for all dairy farms delivering milk to the dairy industry. The dairy farmers and the dairy industry aim to move towards a more market oriented production by implementing the accreditation scheme “Keten Kwaliteit Melk” (Chain Quality Milk).

The system was developed in a strong cooperation between dairyfarmers, dairy industry and several agricultural institutes. For the large scale implementation of the system the

foundation Keten Kwaliteit Melk was established by the Dutch Dairy Association (NZO) and the Dutch Farmers and Growers Association (LTO Nederland).

3. Doelstelling en opzet

De doelstelling van het project is als volgt omschreven:
Het opzetten en positioneren van een systeem waarin de wensen van de afnemer en de consument, waar relevant, worden geborgd door het vastleggen van maatregelen in de bedrijfsvoering op de boerderij. Daarbij zijn de volgende randvoorwaarden in acht genomen:

- Een marktgericht systeem;
- Landelijke onderwerpen en normen;
- Een landelijk uniforme toepassing;
- Handhaving van een uniforme basiskwalificatie voor rauwe melk, in principe geschikt voor verwerking in alle zuivelproducten;
- Praktisch uitvoerbaar en met een geringe administratieve belasting voor de veehouder.

Het project is uitgevoerd in twee fasen. De eerste fase liep van 1 oktober 1995 tot 1 april 1996. Tijdens deze fase zijn de doelstellingen van het project nader gedefinieerd en heeft een eerste inhoudelijke oriëntatie plaatsgevonden.

De tweede fase van het project liep van 1 april 1996 tot 1 januari 1998. In deze fase heeft de inhoudelijke en organisatorische ontwikkeling plaatsgevonden van het kwaliteitsborgingssysteem “Keten Kwaliteit Melk” (KKM).

Bij de start van het project is uitgegaan van een derde en vierde fase. In deze fasen was een eerste stap in de introductie van KKM middels het opschalen van de testgroepen en het uitwerken van de onderzoeksvragen die tijdens de eerste en tweede fase naar voren zijn gekomen voorzien. De opdrachtgevers hebben besloten de introductie van KKM versneld in de vorm van een stabiele beheersorganisatie tot stand te brengen. Door een beleidswijziging van de stichting AKK is verder besloten de onderzoeksvragen onder te brengen in enkele grotere strategische onderzoeksprojecten.

Gedurende de gehele projectfase is gewerkt met een ‘vaste’ overlegstructuur in combinatie met een flexibele inzet van thema-werkgroepen. Voor de gehele looptijd van het project was er sprake van:

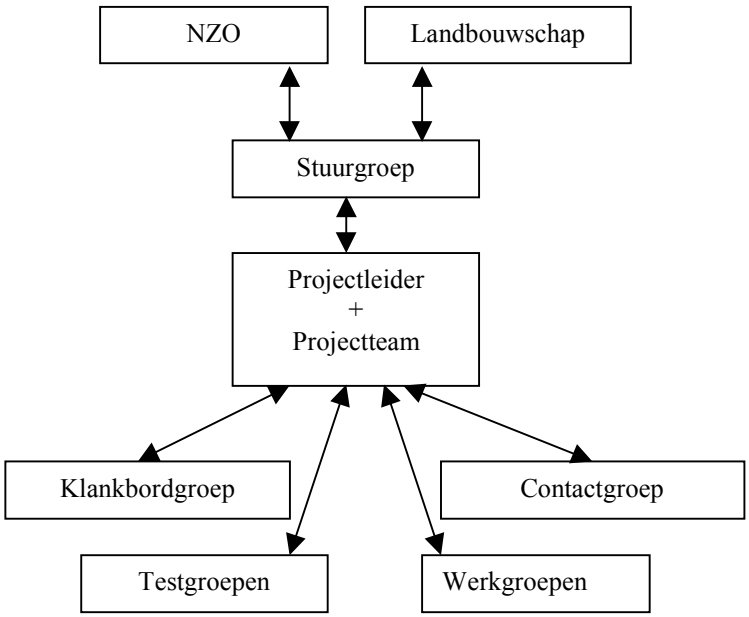
- Een stuurgroep bestaande uit 6 leden van NZO, 6 leden van het Landbouwschap en 1 adviseur van de stichting AKK;
- Een projectteam bestaande uit een full-time projectleider, een part-time projectsecretaris, een communicatieverantwoordelijke en een deskundige kwaliteitssystemen;
- Een klankbordgroep bestaande uit 14 praktiserende melkveehouders;
- Een contactgroep bestaande uit vertegenwoordigers van alle zuivelondernemingen en de Bond van Boerderijzuivelbereiders.

Voor de uitwerking van diverse inhoudelijke en organisatorische thema’s zijn werkgroepen ingesteld bestaande uit deskundigen van LNV kennisinstellingen,

deskundigen van zuivelondernemingen, praktiserende dierenartsen (KNMvD) en veehouders. Voor een paar specifieke thema's (juridische aspecten, opleiding, kwaliteit bronwater en milieu) is een beroep gedaan op 'externe' deskundigheid.
De volgende werkgroepen hebben gedurende langere of kortere tijd gefunctioneerd:

- Organisatie KKM;
- Juridische Aspecten;
- Quick-scan modules KKM
- Modules KKM;
- Diergeneesmiddelen;
- Diergezondheid- en welzijn;
- Voer en water;
- Kwaliteit bronwater;
- Milieu en afvalstoffen;
- Mineralen.

De werkstructuur is onderstaand schematisch weergegeven:

4. Samenvatting van de uitgevoerde werkzaamheden

In de projectfase zijn de werkzaamheden onderscheiden in drie clusters, te weten:

- Organisatorische vraagstukken;
- Technische\inhoudelijke vraagstukken;
- Communicatie.

4.1 Organisatorische vraagstukken

Kwaliteitsborging is primair een kwestie van organisatie. Dat geldt zeker voor een borgingssysteem dat aan randvoorwaarden moet voldoen zoals in de doelstellingen

van het project staat omschreven. Daarom is in de projectfase veel aandacht besteed aan organisatorische aspecten.

Tijdens de eerste fase van het project is afgesproken dat voor de uitvoering van KKM en de communicatie hierover met de veehouders primair gebruik zal worden gemaakt van de infrastructuur van de zuivelindustrie. Dit resulteerde er in dat de Contactgroep een relatief zware rol kreeg bij de ontwikkeling van de organisatiestructuur met betrekking tot KKM.

4.1.1 Keuze borgingssystematiek

Op basis van een analyse van de voor- en nadelen van diverse borgingssystemen is gekozen voor een *erkenningsregeling voor melkveebedrijven* als borgingsinstrument. Een erkenningsregeling biedt de mogelijkheid om tegen relatief geringe kosten zichtbaar te maken dat een bedrijf aan gestelde minimumeisen voldoet.

4.1.2 Uitvoeringsorganisatie

Om een onafhankelijke en duurzame organisatie van het KKM programma te bewerkstelligen is door LTO Melkveehouderij en de Nederlandse Zuivel Organisatie de stichting Keten Kwaliteit Melk opgericht. LTO Melkveehouderij en NZO dragen tevens de bestuursleden van de stichting voor. De stichting KKM is verantwoordelijk voor het vaststellen van de onderwerpen en normen, het beoordelen van de veehouderijbedrijven en het nemen van besluiten met betrekking tot verlenen en intrekken van erkenningen.

De beoordelingen worden in de introductiefase (tot 1-1-2000) uitgevoerd door beoordelaars die in dienst zijn bij de aangesloten zuivelondernemingen. Beoordelaars mogen geen adviesrelatie met de te beoordelen bedrijven hebben.

4.1.3 Juridische aspecten

Met betrekking tot de juridische aspecten is een studie gemaakt van de noodzakelijke juridische basis van het KKM systeem en de mededingingsrechtelijke aspecten.

Op basis van overleg over de mogelijkheden en wensen is gekozen voor een privaatrechtelijke organisatie van de juridische basis. Daarvoor is in eerste instantie de stichting KKM in het leven geroepen. De stichting KKM kent aangeslotenen (zuivelondernemingen) die zich er onder meer toe verbinden om vanaf 1-1-2000 uitsluitend melk van KKM erkende bedrijven te verwerken in producten die zijn bestemd voor humane consumptie. De juridische basis is geconcretiseerd middels de statuten van de stichting KKM en de daarop gebaseerde reglementen.

4.2 Technische\inhoudelijke vraagstukken

4.2.1 Werkgroepen per onderwerp

Voor belangrijke inhoudelijke thema's zijn werkgroepen belast met de volgende opdracht:

- Inventariseer de belangrijkste risico's met betrekking tot het bepaalde thema voor het proces van melkproductie;
- Doe voorstellen over de wijze waarop de risico's op een praktische wijze kunnen worden geborgd;
- Inventariseer de belangrijke onderzoeksvragen die moeten worden opgelost.

4.2.2 Klankbordgroep en testfase

In de klankbordgroep zijn de door werkgroepen en projectteam ontwikkelde voorstellen kleinschalig\intensief getoetst op hun praktische bruikbaarheid. Vervolgens zijn de aangepaste voorstellen grootschalig\extensief getoetst in een testfase van 4 maanden waarbij 109 praktijkbedrijven waren betrokken. Deze praktijktest heeft in hoge mate de inhoud van het KKM programma bepaald.

4.3 Communicatie

Ten aanzien van de communicatie heeft tijdens de projectfase behoedzaamheid en dienstbaarheid aan het projectresultaat centraal gestaan. Daarom is gekozen voor een centrale aanpak met betrekking tot de communicatie.

Gedurende de eerste fase en een belangrijk deel van de tweede fase van het project is de communicatie gericht uitsluitend gericht geweest op de zogenaamde binnenste schil, te weten de direct bij het project betrokken personen en de bestuurlijke kaders van de samenwerkende organisaties. In dit stadium is bewust voor deze aanpak gekozen om voor het project het juiste werkklimaat te creëren. Voor de interne communicatie zijn door het project de volgende instrumenten gebruikt:

- Een intern bulletin om de projectresultaten en beleidskeuzes van de stuurgroep uniform en vlot ter kennis te brengen van alle participanten;
- Overheadsheets om ten behoeve van diverse interne overlegvormen een eenduidige boodschap te bewerkstelligen.

Vanaf medio 1997 is de communicatie uitgebreid naar de zogenaamde tweede en de derde schil. De tweede schil zijn alle veehouders die melk aan de zuivelondernemingen afleveren. Door alle betrokken zuivelondernemingen zijn in het najaar van 1997 grootschalige bijeenkomsten georganiseerd. Ter ondersteuning zijn door het project de volgende materialen ontwikkeld:

- Een instructieve videofilm als inleiding op Keten Kwaliteit Melk;
- Een uitgebreide brochure "Nederlandse melkveehouders borgen kwaliteit", waarin de inhoudelijke en organisatorische aspecten worden toegelicht;
- Een zelfevaluatieformulier als hulpmiddel voor de veehouders om de eigen bedrijfsvoering te toetsen aan de normen.

Ten behoeve van de derde schil, dienstverlenende partijen zoals dierenartsen, producenten van veevoeders, melkmachinedealers enz. is de uitgifte van een extern informatiebulletin gestart.

Communicatie naar de buitenste schil, de afnemer en consument, behoort tijdens de project- en introductiefase niet tot de doelstellingen. Dit past in de gehanteerde lijn 'eerst realiseren en dan communiceren'.

5. Resultaten

Het project 'Kwaliteitsborging op het Melkveebedrijf' heeft de volgende resultaten opgeleverd:

- Binnen de vooraf gestelde randvoorwaarden is een kwaliteitssysteem (Keten Kwaliteit Melk)om de productiewijze van melk te borgen ontwikkeld en in de praktijk beproefd zodat na de projectfase grootschalige toepassing mogelijk is;
- Een organisatiestructuur (de stichting Keten Kwaliteit Melk) is ontwikkeld om de uitvoering van het KKM programma na de projectfase gestalte te geven;
- Er zijn werkinstructies ontwikkeld en personen opgeleid om de uitvoering van KKM daadwerkelijk inhoud te kunnen geven;
- Er heeft communicatie plaatsgevonden met de direct betrokken bij de ontwikkelingsfase, de primaire doelgroep (veehouders) en de dienstverlenende partijen, ter voorbereiding op de introductie van KKM;
- Het project heeft geleid tot diverse duurzame samenwerkingsrelaties tussen participanten.

Het projectresultaat is zodanig geweest dat dit voor de Nederlandse Zuivel Organisatie NZO en LTO Melkveehouderij aanleiding is geweest om per 12 december 1997 de stichting Keten Kwaliteit Melk op te richten. De stichting KKM is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het KKM programma. De projectfase is hiermee overgegaan in een duurzame vorm.

Tijdens de projectfase is er intensief samengewerkt tussen alle participanten. Met betrekking tot de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven heeft dit in een aantal gevallen geleid tot structurele samenwerkingsverbanden tussen kennisinstellingen en bedrijven (o.a. ondersteuning met betrekking tot het invoeringstraject van KKM en oplossen concrete vraagpunten). Ten aanzien van het verdiepen van de (lange termijn) onderzoeksvragen en de verder uitwerking hiervan heeft het project niet voldaan aan de verwachtingen van een aantal participanten. Deels is dit het gevolg van het achterwege blijven van een derde en vierde fase, deels vanwege het feit dat het bedrijfsleven een hogere prioriteit toekende aan het operationaliseren van de brede introductie van KKM. Dit knelpunt kan wellicht worden ondervangen door de resterende onderzoeksvragen in te brengen in het door de stichting AKK in ontwikkeling zijnde strategische onderzoeksprogramma zoals "Ketenmanagement" en "Integrale Ketenzorg".

De achterliggende doelstelling van het project, namelijk de versterking van de concurrentie- en afzetpositie van de zuivelketen is tijdens de projectfase niet met objectieve meetinstrumenten getoetst. De reden hiervoor is dat het resultaat van de marktversterking pas na de introductiefase (1-1-2000) toetsbaar is. Wel is tijdens de

projectfase diverse malen overleg gepleegd met maatschappelijke actoren. Uit dit overleg is naar voren gekomen dat Keten Kwaliteit Melk uitdrukkelijk bijdraagt aan de versterking van het publieke imago van de melkveehouderij.

6. Onderzoeksvragen

In de diverse werkgroepen zijn onderzoeksvragen naar voren gekomen. De belangrijkste zijn onderstaand geïnventariseerd. Een aantal van deze vragen zijn onderling gerelateerd en kunnen in onderlinge samenhang worden opgelost.

6.1 Algemeen

In algemene zin zijn de volgende vraagstukken naar voren gekomen.

- De toepassing van informatietechnologie en informatiemanagement bij de borging van bedrijfsprocessen;
- Een analyse van de wijziging van de integrale kostprijs van melk en in het bijzonder preventiekosten en faalkosten op bedrijfsniveau bij de introductie van borgingssystemen.

6.2 Diergeneesmiddelen

Met betrekking tot diergeneesmiddelengebruik zijn de volgende onderzoeksvragen naar voren gekomen:

- De toepassing van biosensoren bij de detectie van residuen van diergeneesmiddelen;
- De uitscheiding van residuen van diergeneesmiddelen in praktijksituaties en het effect van dierziekten op de uitscheidingskinetiek;
- Verbeteren van de aantoonbaarheid van de borgingspunten op bedrijfsniveau.

6.3 Diergezondheid en welzijn

Op het terrein van diergezondheid en welzijn zijn de volgende onderzoeksvragen naar voren gekomen:

- *Uniformering registratie dierziekten*: ontwikkeling van normstelling ten aanzien van het optreden van de belangrijkste dierziekten vraagt allereerst een uniforme aanpak met betrekking tot registratie van het voorkomen van ziekten;
- *Protocollaire aanpak bestrijding (bedrijfsgebonden) ziekten:* met name de eerstelijns veterinaire gezondheidszorg heeft behoefte aan de ontwikkeling van protocollen ten behoeve van de bestrijding van dierziekten;
- *Bedrijfshygiene en vermindering ziekte insleep risico:* bedrijfshygiene is een actueel thema binnen de rundveehouderij. Nadere kennis is noodzakelijk ten aanzien van de belangrijkste overdrachtsfactoren van dierziekten. Dit onderwerp heeft een duidelijke realtie naar het onderwerp voer en water.
- *Meetbaarheid welzijn en gezondheid:* Emotionele kwaliteitsfactoren zullen naar verwachting in gewicht toenemen. Er is behoefte aan ontwikkeling van meetmethoden om een factor zoals dierenwelzijn te objectiveren.

6.4 Voer en Water

Op het terrein van voer en water zijn de volgende knelpunten naar voren gekomen:

- Praktijktoetsing en risicoanalyse met betrekking tot de kwaliteit van oppervlaktewater, te gebruiken als drinkwater voor melkvee.
- Borging van de productie van ruwvoer op het eigen bedrijf van de melkveehouder;
- Ontwikkeling van kwaliteitseisen met betrekking tot ruwvoeders van verdachte oorsprong (bermgras, veilingproducten e.d.)

6.5 Melkwinning en bewaring

Op het terrein melkwinning en bewaring is het volgende onderzoeksthema naar voren gekomen:

- Ontwikkeling van toetsingscriteria met betrekking tot minimumeisen te stellen aan melkrobots.

6.6 Reiniging en desinfectie

Op het gebied van reiniging en desinfectie is het volgende onderzoeksthema naar voren gekomen:

- Ontwikkeling protocollen en toetsingsinstrumenten voor de reiniging van melkmachine en melktank.

Dit thema heeft een nauw relatie met melkwinning en bewaring.

6.7 Milieu en afvalstoffen

Op het gebied van milieu en afvalstoffen is de volgende onderzoeksvraag relevant:

- Het ontwikkelen en testen van een systematiek waarmee binnen een algemeen systeem van kwaliteitsborging voorlopers op het gebied van milieuprestaties kunnen worden gestimuleerd.

7. Overzicht relevante documenten[2]

7.1 Organisatorisch

- Keuze kwaliteitsborgingssysteem. Notitie R/n/95489 d.d. 21 november 1995;
- Tussenrapport werkgroep juridische aspecten. Notitie M05-315/ats/mah d.d. 28 augustus 1996;
- Implementatieplan Keten Kwaliteit Melk. Notitie M05-143/ats/mah d.d. 27 januari 1997;
- Informatie en KKM. Notitie M05-294/ats/mah d.d. 23 mei 1997;
- Uitwerking organisatie Keten Kwaliteit Melk. Notitie M05-297/ats/mah d.d. 23 mei 1997;
- Financiering Keten Kwaliteit Melk. Notitie M05-293/ats/mah d.d. 23 mei 1997;

7.2 Technisch\inhoudelijk

- Resultaten testfase Keten Kwaliteit Melk. Rapport melk 100 d.d. 24 maart 1997;
- Inhoud modules KKM. Notitie d.d. 27 mei 1997;

[2] De aangegeven documenten zijn ter inzage te verkrijgen bij het bureau van de stichting Keten Kwaliteit Melk Postbus 292 te 3830 AG Leusden; telefoon 033-4953310.

- Tussenrapportage werkgroep diergeneesmiddelen. Notitie melk 98 d.d. 4 juni 1997;
- Samenvattende rapportage werkgroep diergezondheid en welzijn. Notitie M05-116\ats\mah d.d. 12 september 1997;
- Rapportage werkgroep voer en water; juli 1997;
- Analyse relevante milieuthema's. Notitie d.d. 16 december 1996;
- Rapportage werkgroep mineralen in KKM. Notitie M05-316.anz d.d. 27 mei 1997;
- Markt en milieukwaliteit in de zuivel. Notitie d.d. 23 juni 1997.

7.3 Communicatie

- Video kwaliteitsborging op het Melkveebedrijf. d.d. augustus 1997;
- Brochure "Nederlandse melkveehouders borgen kwaliteit". d.d. september 1997;
- Zelfevaluatieformulier KKM. d.d. september 1997.

8. Namen en contactpersonen van de participanten

8.1 Financiers en opdrachtgevers

Stichting Agro Keten Kennis te Rosmalen
Contactpersoon: ir. W. Maijers
Telefoon: 073-5219250

Nederlandse Zuivel Organisatie NZO te Zoetermeer
Contactpersoon: dr. Ir. J.M. Vrij
Telefoon: 079-3430303

Landbouwschap te 's Gravenhage
Contactpersoon: drs. G.A.M. van der Grind
Telefoon: 070-3526666

LTO Melkveehouderij te 's Gravenhage
Contactpersoon: ir. M.P. Cuijpers
Telefoon: 070-3382700

8.2 Zuivelondernemingen

Friesland Coberco Dairy Foods te Meppel
Contactpersoon: ing. D. Tamminga
Telefoon: 0522-277722

Campina Melkunie te Zaltbommel
Contactpersoon: drs. W. Krol
Telefoon: 0418-571531

Nestle Nederland BV te Nunspeet
Contactpersoon: C. van der Velde

Telefoon: 0341-277196

Baars International BV te Schoonrewoerd
Contactpersoon: ing. P. Roelofsen
Telefoon: 0345-647777

CONO Beemster te Middenbeemster
Contactpersoon: B. Schaap
Telefoon: 0299-683160

DOC Kaas BA te Hoogeveen
Contactpersoon: J.W. Kemink
Telefoon: o528-263641

Numico NV te Zoetermeer
Contactpersoon: mevrouw drs. A. Timmermans
Telefoon: 079-3539362

Zuivelfabriek De Kievit BV te Meppel
Contactpersoon: M. Postma
Telefoon: 0522-238138

CZ Rouveen Kaasspecialiteiten te Rouveen
Contactpersoon: J. Hooikammer
Telefoon: 0522-291221

CZ Dinkelland te Losser
Contactpersoon: J. Morsink
Telefoon: 053-5381715

8.3 Kennisinstellingen

RIKILT DLO te Wageningen
Contactpersoon: N.J.G. Broex
Telefoon: 0317-475414

ID DLO te Lelystad
Contactpersonen: Dr. S.F. Spoelstra en Dr. J.K. Oldenbroek
Telefoon: 0320-238238

DLV te Wageningen
Contactpersoon: ir. L. Snel
Telefoon: 0317-491511

Praktijkonderzoek Rundveehouderij PR te Lelystad
Contactpersoon: ing. J. Ovinge
Telefoon:0320-293211

Gezondheidsdienst voor Dieren GD te Deventer
Contactpersoon: drs. H.J. van Weering (steunpunt Utrecht)
Telefoon: 030-2522050

8.4 Externe deskundigen

Centrum voor Landbouw en Milieu te Utrecht
Contactpersoon: mevrouw ir. L. den Boer
Telefoon: 030-2441301

KDI Quality Consulting te Rotterdam
Contactpersoon: Dr. P. Lemaire
Telefoon: 010-4554700

Stibbe Simont Monahan Duhot te Amsterdam
Contactpersoon: Prof. Mr. P.J. Dortmond
Telefoon: 020-5460325

Arcadis IMD te Barneveld
Contactpersoon: ing. R. Van Lier
Telefoon: 0342-429768